

ธรรมมานุศาสตร์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

ประเพณีเทศน์มหาชาติ

เมื่อถึงฤดูเดือนสิบเอ็ดสิบสอง เป็นเดือนท้ายฤดูฝน กระแสน้ำหลังไหลท่วมทันแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งสองฝั่งปาก ไหลหลากไปทั่วพื้นที่ราบตอนกลางของประเทศไทยจนแลดูแจ้งไปทั่วท้องทุ่ง พันธุ์ผักและ บุปผชาติที่เป็นพันธุ์ไม้น้ำ เช่นบัวเบญจพรรณ ก็ผุดพุงชูสายขึ้นเหนือน้ำ เผล็ดดอกคลี่บานรับแสง พระอาทิตย์ ทำให้ภูมิประเทศเป็นทัศนียภาพงดงาม ข้าวกล้าพืชพันธุ์ธัญญาหารงอกงามสดเขียว ระหว่างนี้คนทั้งหลายที่ประกอบการไร้อารณา ซึ่งอยู่ในภูมิภาคแถบนี้ได้พักงานชั่วคราว ในระหว่างนี้ถือโอกาส บำเพ็ญบุญกุศล ตามกำลังศรัทธาของตน มีการฟังเทศน์มหาชาติ เป็นต้น การเทศน์มหาชาติเป็นประเพณี สืบสานมาอย่างยาวนาน

สมัยกรุงสุโขทัย เชื่อกันว่าประเพณีการเทศน์มหาชาติแพร่หลายมาก่อนสมัยสุโขทัย เห็นได้จาก จารึกของกรุงสุโขทัย มีการกล่าวถึงประเพณีการเทศน์มหาชาติและกล่าวถึงนิทานชาดกเรื่อง พระเวสสันดรปรากฏอยู่ในจารึกนครชุม ซึ่งจารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๐ ในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชา ที่ ๑ (พญาลิไท)

สมัยล้านนา มหาชาติ หรือเวสสันดรถือว่าเป็นชาดกที่ศรัทธาสาธุชนชาวล้านนานิยมฟังกันมาก อย่างแพร่หลาย เมื่อพุทธศักราช ๒๐๖๐ พระมหาเถระนามว่า พระสิริมังคลาจารย์ ได้แต่งฎีกา อธิบาย ความอรรถกถาชาดก เป็นภาษาบาลีชื่อว่า เวสสันดรทีปนี ทำให้เกิดการแต่งคัมภีร์เวสสันดรชาดก ล้านนวล้านนาจำนวนรวมแล้วไม่ต่ำกว่า ๑๓๐ ฉบับ

สมัยกรุงศรีอยุธยา จากหลักฐานเรื่องสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงประชุมนักปราชญ์ ราชบัณฑิต รจนามหาชาติคำหลวงเป็นร้อยกรองเมื่อ พุทธศักราช ๒๐๒๕ เป็นเครื่องยืนยันว่าการเทศน์ มหาชาติเป็นประเพณีสำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นและแพร่หลายเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สมัยกรุงธนบุรี หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า บ้านเมืองถูกเผาทำลาย พระสงฆ์และ ประชาชนถูกรุกกวาดต้อนไปเป็นเชลย วรรณคดีถูกเผาทำลายไปในครานี้มีใช้น้อย แต่เมื่อพระเจ้า กรุงธนบุรี ทรงกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ ได้ตั้งราชธานีที่กรุงธนบุรีจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีการฟื้นฟู การพระศาสนาและวรรณคดีขึ้น จึงสันนิษฐานได้ว่าแม้บ้านเมืองจะอยู่ในภาวะบอบช้ำจากการศึก สงคราม แต่ประเพณีการเทศน์มหาชาติก็มิได้สูญหายไป หากแต่พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นศาสนูปถัมภก ฟื้นฟูประเพณีต่างๆทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนปฏิรูปการพระศาสนาจนรุ่งเรืองสืบมา

สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๓๕๘ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิต แต่งมหาชาติคำหลวงบางกัณฑ์ขึ้น เพื่อซ่อมของเก่าให้สมบูรณ์ครบ ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ตามที่เคยมีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

สำหรับประเพณีหลวงนี้ยึดถือปฏิบัติกันมาทุกรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเรียกพระราชพิธีเทศน์มหาชาติว่า “พระราชกุศลเทศนามหาชาติ”

เอกสารอ้างอิง:

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

เกษม บุญศรี.ประเพณีทำบุญเนื่องในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๔.

ธนิศ อยู่โพธิ.ตำนานเทศน์มหาชาติ.พระนครศรีอยุธยา:โรงพิมพ์พระจันทร์,๒๕๐๑.

พระครูวิจิตรธรรมโกศล.กะเทาะเปลือกเวสสันดร.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่,๒๕๓๖.

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ